

DIALECT IS STOER

Op school heb je bijna iedere dag taal. Dan schrijf je een spannend verhaal of leer je nieuwe woordjes. Maar wat je niet hoort, is waarom alleen mensen praten, en dieren niet. Of hoe je je eigen taal kunt maken. Marc van Oostendorp vertelt je er in de serie 'Taalkunde voor kinderen' alles over.

Marc van Oostendorp

Marieke is naar een andere stad verhuisd, twee uur rijden van haar oude huis, haar oude school en haar oude vriendjes. Het ergste is dat haar nieuwe klasgenootjes haar soms plagen met de manier waarop ze praat. Maar volgens Marieke praten die kinderen zélf gek, een raar dialect met rare klanken en rare woorden, heel anders dan iedereen die ze kent.

Waarom praten kinderen die in hetzelfde land wonen, dezelfde schoolboeken hebben en naar dezelfde tv-programma's kijken zo verschillend? Waarom maken mensen in het zuiden een zachte *g* en mensen in andere streken niet? Waarom zeg je in het noorden 'doe je armen óver elkaar' en in andere streken 'doe je armen over elkáár'? Waarom word je buiten Brabant uitgelachen als je 'houdoe' zegt bij het weggaan terwijl in Brabant iedereen dat heel gewoon vindt? Dat komt doordat de mensen graag stoer willen doen.

Stoer doen

Op schoolpleinen in de hele wereld gaat het op dezelfde manier. Er zijn een paar jongens en meisjes die iedereen leuk vindt. Alle andere kinderen doen hen na: ze trekken dezelfde kleren aan, ze laten hun haar op dezelfde manier knippen en ze praten hetzelfde. Soms gebruikt een populair meisje een woord dat je nog nooit eerder gehoord hebt. Na een tijdje hoor je iedereen op het schoolplein dat woord gebruiken. Of er is een heel stoere jongen die sommige woorden een beetje raar uitspreekt, net of hij de hele tijd verkouden is. Een maand later is het net alsof iedereen ineens last heeft van zijn neus.

Als alle kinderen van een school altijd zo blijven praten, en ze leren dat later ook aan hún kinderen,

dan is de taal een heel klein beetje veranderd. Dat ene woord, die ene manier van praten, is dan ineens gewoon geworden. Om stoer te kunnen doen, moeten de nieuwe kinderen op het schoolplein weer wat anders verzinnen. Zo verandert de taal almaar.

Een paar duizend jaar geleden kwam er een groepje mensen vanuit het oosten in het moerassige gebied wonen dat nu Nederland en Vlaanderen is. In het begin spraken ze allemaal ongeveer dezelfde taal, maar dat veranderde in de loop van de tijd. Er kwamen steeds meer mensen bij, en als er ergens te veel mensen waren, gingen er een paar een stukje verderop wonen. Die mensen hadden wel kinderen, maar nog geen schoolpleinen waar die kinderen elkaar konden ontmoeten. Toch speelden ze natuurlijk wel met elkaar. Ook toen had je stoere kinderen en stoere grote mensen die iedereen probeerde na te doen, en zo veranderde de taal.

Een taal maken

Behalve geen schoolpleinen had je in die tijd ook nog geen fietsen, brommers of auto's. Het was heel lastig om van het ene dorpje bij het andere te komen. Als ze in de ene plaats een nieuw woord bedachten of een nieuwe manier om iets te zeggen, kwamen ze dat in het andere dorp daarom niet zo snel te weten. Zo begonnen de mensen in de loop van honderden jaren steeds verschillender te praten: de dialecten ontstonden.

Al die verschillen werden na een tijdje toch lastig. Het werd steeds makkelijker om te reizen, en

de mensen begonnen te schrijven. Ze wilden graag dat andere mensen hun geschrijf konden lezen, ook al woonden die ver weg. Daarvoor was het handig als iedereen wel een beetje dezelfde taal kon gebruiken. Dus moesten de mensen op zoek naar een taal die iedereen kon verstaan. De taal van de mensen die lang daarvoor uit het oosten gekomen waren, bestond inmiddels niet meer. Iedereen was anders gaan praten en de oude taal was nooit opgeschreven.

De nieuwe taal moest dus gemaakt worden. Dat hebben de mensen gedaan door de dialecten te nemen uit de gebieden die in die tijd het rijkst en het machtigst waren. Net als nu waren dat vooral de Nederlandse provincies Noord- en Zuid-Holland, waarin veel grote steden lagen zoals Amsterdam, Rotterdam, Den Haag en Haarlem. Dat mengsel werd langzaam maar zeker de taal die we nu het Nederlands noemen.

Veel mensen zeggen dat er in het westen van Nederland geen dialecten meer bestaan. Dat komt vooral doordat die oude dialecten zo veel lijken op het Nederlands. Maar ook in andere streken verdwijnen de dialecten langzaam maar zeker. Iedereen gaat naar school en leert daar Nederlands. Bovendien verhuizen een heleboel mensen van de ene streek naar de andere. Daardoor vermengen de dialecten zich met elkaar. Toch zullen de mensen nooit allemaal precies hetzelfde praten. Daarvoor zijn ze veel te trots op hun eigen stad of dorp en hun eigen dialect. Vraag dat maar aan Marieke. ●

In de kinder-tv-serie Zaai wordt veel dialect gesproken – al is het niet duidelijk wélk dialect precies.